

Art a Europa dels segles IV a X

Codi: 100562

Crèdits: 6

Titulació	Típus	Curs	Semestre
2500239 Història de l'Art	OB	2	2

Professor/a de contacte

Nom: Anna Orriols Alsina

Correu electrònic: Anna.Orriols@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Prerequisits

- Noció general del període històric-artístic en el context de la història de l'art occidental.
- Coneixements suficients d'anglès i francès (i per anar bé també d'italià) que permetin utilitzar adequadament bibliografia i/o recursos electrònics en aquests idiomes.
- Actitud intel·lectual i nivell de cultura general propis de qui, pel fet d'haver-se matriculat voluntàriament i conscientment a una carrera universitària, se sobrentén que té interès per a l'estudi i per a l'obtenció de nous coneixements.
- És absolutament indispensable que tant l'expressió oral com l'escrita siguin correctes en el contingut i en la forma, tal i com ha de ser exigible a qui hagi superat uns estudis de batxillerat i aspiri a un títol universitari, i sigui quina sigui la llengua utilitzada.

Objectius

- 1- Proporcionar una visió general d'aquest període artístic que discorre entre la fi de l'antiguitat i els inicis del romànic, en paral·lel al coneixement específic de les seves diverses manifestacions dins d'un territori complex i canviant. Això ha de permetre assimilar el perfil i les especificitats de l'art d'aquesta època per tal de poder identificar i valorar les obres que en van sorgir.
- 2- Comprendre les fonamentals relacions entre art i context històric, religiós, social, econòmic, polític i cultural, així com les diverses funcions i lectures de l'obra d'art.
- 3- Conèixer i saber utilitzar convenientment la bibliografia pertinent i determinats recursos electrònics, en la mesura en què permeten ampliar els coneixements proporcionats a l'aula i buscar informació quan sigui necessari.
- 4- Adquirir i dominar progressivament un lèxic específic que permeti la correcta interpretació i descripció d'una obra, una tipologia o un tema iconogràfic.
- 5- Desmuntar falsos mites i interpretacions errònies sobre aquesta època i les seves manifestacions artístiques, en bona mesura derivats del pes d'una determinada tradició historiogràfica i del desconeixement de la bibliografia científica que en permet un coneixement objectiu i actualitzat.

Competències

- Analitzar amb esperit crític, a partir dels coneixements adquirits, l'obra d'art en les seves diferents facetes: valors formals, significat iconogràfic, tècniques i procediments artístics, procés d'elaboració i mecanismes de recepció.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Interpretar l'obra d'art en el context en el qual es va gestar i relacionar-la amb altres formes d'expressió cultural
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Reconèixer l'evolució de la imatge artística des de l'antiguitat fins a la cultura visual contemporània.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar els creadors d'un fenomen artístic en un determinat context cultural.
2. Analitzar els receptors d'un fenomen artístic en un determinat context cultural.
3. Analitzar les idees artístiques sobre un fenomen artístic en un determinat context cultural.
4. Analitzar una imatge artística i situar-la en el seu context cultural.
5. Aplicar els coneixements iconogràfics a la lectura de la imatge artística
6. Definir i explicar amb precisió un objecte artístic amb el llenguatge propi de la crítica d'art.
7. Distingir les tècniques i el procés d'elaboració d'un objecte artístic
8. Estimular la creativitat i fomentar idees innovadores.
9. Examinar una imatge artística i distingir-ne els valors formals, iconogràfics i simbòlics.
10. Explicar els mecanismes de recepció d'una obra d'art.
11. Identificar les idees principals i les secundàries i expressar-les amb correcció lingüística
12. Reconstruir el panorama artístic d'un determinat context cultural
13. Relacionar una imatge artística amb altres fenòmens culturals de la seva època.
14. Saber exposar amb eficàcia els coneixements, oralment i per escrit.
15. Treballar en equip, respectant les opinions alienes i dissenyant estratègies de col·laboració.

Continguts

Aquesta és una de les quatre assignatures troncales que integren la matèria Historia General de l'Art Medieval, de 24 ECTS: una al segon curs (Art a Europa dels segles IV al X) i tres al tercer curs (Art bizantí, Art romànic i Art gòtic). Constitueix també, per tant, una introducció a l'Art Medieval.

Molt menys conegut que l'art bizantí, el romànic o el gòtic, i sovint malinterpretat i menystingut, l'art que es desenvolupa en els territoris europeus durant aquesta època és en bona mesura el resultat d'una interpretació cristiana del llegat clàssic o, si es vol, de la transformació del món pagà a l'Antiguitat tardana. En el decurs dels convulsos set segles que es prenen en consideració es va gestar un art divers -si bé amb fórmules comuns- que va establir els fonaments -tant tipològics com iconogràfics- de la cultura artística europea posterior.

Temari

1.- Art antic o art medieval? *Interpretatio christiana*: pervivència i transformació de l'herència romana. Llocs sants i relíquies com a motors de la creació artística.

2.- Els fonaments paleocristians. El primer art cristià, un art romà. L'impuls constantinià. Tipologies arquitectòniques i programes iconogràfics.

3.- Romans i bàrbars. Disgregació de l'imperi romà d'Occident. Itàlia: ostrogots i bizantins a Ravenna. Hispania visigoda: arquitectura i escultura; orfebreria. Illes Britàniques: el monacat irlandès. Creus monumentals i manuscrits.

4.- El renaixement carolingi. Església, imperi i *renovatio*. El conjunt palatí d'Aquisgrà i la cort de Carlemany. El monestir benedictí: plànol de Sankt Gallen. Espais de culte: el model paleocristià i les novetats. El *Westwerk*. Manuscrits il·lustrats.

5.- Terroris cristians de la Península Ibèrica. Art asturià del segle IX, un art de patrocini reial. Segle X: mossàrabs i repoblació. *Scriptoria* monàstics. La il·lustració de l'Apocalipsi: els *Beatus*. La Marca Hispànica.

6.- "El segle de l'any mil". Art de l'imperi otònida: formes artístiques d'un ideari polític. Emperadors i prínceps eclesiàstics com a comitents: Bernward de Hildesheim. Art anglo-saxó. Il·lustració de manuscrits i eborària.

Metodologia

- En les sessions presencials a l'aula es desenvoluparà el temari en format de classe magistral, sempre amb l'acompanyament d'imatges i ocasionalment de la lectura de textos o de la utilització d'algun recurs electrònic. S'indicaran les lectures que calgui fer i se n'aconsellaran d'altres.

- Seran benvingudes les intervencions per part dels estudiants, en forma de preguntes, comentaris o aportació d'informació complementària i que puguin generar un debat o portar cap a altres aspectes d'interès.

- S'utilitzarà el Campus Virtual/Aules Moodle per a proporcionar reculls bibliogràfics, algunes lectures, enllaços i altre material que es consideri oportú, així com per informar d'activitats d'interès o avisar d'incidències que puguin afectar l'assignatura.

- Es farà un control regular de l'assistència a classe. Se sobrentén que, en l'ensenyament de tipus presencial, tal assistència és necessària per a l'obtenció d'uns apunts propis, per a la correcta comprensió dels temes i per a la participació en les activitats que s'hi realitzin. En cap cas l'existència del Campus Virtual, o dels apunts que circulin per internet, estalvien el seguiment presencial ni són cap garantia per a la superació de l'assignatura. És, per tant, absoluta i exclusiva responsabilitat de l'alumne la manca de coneixements que es derivin de no seguir el curs presencialment.

- Tota la informació es proporcionarà a l'aula i/o a través del Campus Virtual. El correu electrònic només s'utilitzarà quan així s'acordi entre ambdues parts.

- Les tutories es reserven per a dubtes específics i particulars, deixant els d'interès col·lectiu per a les intervencions a l'aula.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Desenvolupament del temari (classes magistrals a l'aula)	54	2,16	1, 2, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 12, 13
Seminari	6	0,24	4, 6, 9, 13
Tipus: Supervisades			
Realització d'un treball	30	1,2	1, 2, 4, 6, 9, 11, 12, 13, 15
Tipus: Autònomes			
Estudi (consolidació i ampliació dels continguts explicats a classe a partir de la bibliografia i altres recursos)	45	1,8	1, 2, 4, 5, 6, 9, 10, 11, 12, 13

Avaluació

Per a superar l'assignatura cal obtenir una qualificació no inferior a 5 punts sobre 10. Es duran a terme les següents proves avaluables:

A) Dos parcials

Un a mig quadrimestre i l'altre al final, corresponents a la matèria impartida en cada part. Les dates es fixaran el primer dia de curs.

Seràn de la mateixa tipologia i consistiran en una prova escrita amb dues parts d'extensió variable:

a) Entre 3 i 5 preguntes breus consistents en la identificació d'imatges amb la corresponent informació essencial (obra, període artístic, cronologia, agents implicats -comitent, artífex, si es coneixen-) acompanyada de la indicació breu i precisa dels aspectes més rellevants.

b) Explicació d'una obra o d'un tema a partir d'una o més imatges. La resposta ha d'incloure la informació essencial (com en el cas de les preguntes breus) que, en aquest cas, es desenvoluparà de manera raonada, tot especificant el context en què sorgeix l'obra i fent-ne una lectura des de tots els angles possibles (històrico-artística, iconogràfica...)

B) Treball:

Es plantejarà un exercici escrit que suposi un complement de l'assignatura, d'extensió limitada en la seva forma final però d'execució dilatada al llarg del curs, que impliqui la cerca i utilització de bibliografia i imatges i la correcta gestió de la informació.

L'estructura i metodologia del treball seran detalladament explicades en una sessió pràctica a l'aula i es penjaran al Campus Virtual, on també es farà constar la data de lliurament i, eventualment, la d'un guió previ a la seva redacció final.

El treball es lliurarà en format imprès en la data que s'especificarà oportunament (i que serà a finals del quadrimestre).

No s'acceptaran treballs realitzats espontàniament al marge dels criteris establerts ni els lliurats fora de termini.

Es qualificaran amb un 0 els treballs total o parcialment plagiat i els que no siguin altra cosa que el resultat de traduccions automàtiques.

Recuperació.

Es podrà repetir un examen exclusivament en els següents casos:

- si no es va poder fer en el seu moment (cal justificant)
- si la qualificació final obtinguda és suspesa amb una nota no inferior a 3,5.

* En cas de tenir suspesos tots dos parcials s'optarà a la recuperació del de nota més baixa.

* La data per a la recuperació la fixa la Facultat. No es farà cap canvi ni excepció a nivell particular. Si hi hagués algun canvi de data afectaria tot el grup i es faria saber oportunament.

* L'examen de recuperació tindrà la mateixa estructura que els parcials. L'extensió podria variar lleugerament.

* No hi ha recuperació per als treballs.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Examen parcial 1	40% de la nota final	0	0	1, 2, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 13, 14
Examen parcial 2	40% de la nota final	0	0	1, 2, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 13, 14
Treball	20% de la nota final	0	0	1, 2, 3, 8, 11, 12, 13, 14, 15

Bibliografia

Selecció bibliogràfica (obres generals i introductòries)

* un cop començat el curs es proporcionarà la bibliografia completa de l'assignatura.

Enciclopedia dell'Arte Medievale, 12 vols., Roma 1991-2002.

The Grove Encyclopedia of Medieval Art and Architecture, C. Hourihane (ed.), 6 vols., Oxford University Press, Oxford 2012 (accessible també on-line via subscripció)

Caillet, Jean-Pierre (dir), *L'Art du Moyen Age. Occident. Byzance. Islam*, Reunion des musées nationaux / Gallimard, París 1995.

Garcia Marsilla, Juan Vicente, *Història de l'Art Medieval*, Publicacions de la Universitat de València, 2004.

Bango, Isidro G. / Abad, Concepción, *Arte Medieval I*, Historia 16 (col. Conocer el Arte, 4), Madrid 1996.

Nees, Lawrence, *Early Medieval Art*, Oxford History of Art, Oxford University Press 2001.

Mathews, Thomas F., *The Clash of Gods. A Reinterpretation of Early Christian Art*, Princeton University Press, 1993. Ed. corregida i augmentada, 1999.

Krautheimer, Richard, *Arquitectura paleocristiana y bizantina*, Cátedra ("Manuales Arte"), Madrid 1984 [ed. or. anglesa a 'The Pelican History of Art' 1965].

Lowden, John, *Early christian and Byzantine Art*, Phaidon (Art & Ideas), Londres 1997.

Krautheimer, Richard, *Introduction à une «iconographie de l'architecture médiévale»*, Gérard Monfort, París 1993 [publicat originalment com a article al *Journal of the Warburg and Courtauld Institutes*, V (1942), p. 1-33].

Belting, Hans, *Imagen y culto. Una historia de la imagen anterior a la era del arte*, Akal, Madrid 2009 [ed. original alemanya, 1990].

Yarza Luaces, Joaquín *et altri*, *Arte Medieval I. Alta Edad Media y Bizancio* ("Fuentes y Documentos para la Historia del Arte" II), Gustavo Gili, Barcelona 1982.

Barral i Altet, Xavier, *La alta Edad Media. De la antigüedad tardía al año mil*, Taschen (col. Arquitectura mundial), Colònia 1998.

McClendon, Charles B., *The Origins of Medieval Architecture. Building in Europe 600-900 AD*, Yale University Press, New Haven - Londres 2005.

Stalley, Roger, *Early Medieval Architecture*, Oxford History of Art, Oxford 1999.

De Blaauw, Sible, *Storia dell'Architettura Italiana. Da Costantino a Carlo Magno*, 2 vols., Electa, Milà 2010.

Bango Torviso, Isidro G., *El prerrománico en Europa. De Carlomagno a los otónes*, Historia 16 ("Historia del Arte" 17), Madrid 1989.

Caillet, Jean-Pierre, *L'art carolingien*, Flammarion (col. Tout l'art), París 2005.

Riché, Pierre (dir.), Caillet, Jean-Pierre; Gaborit-Chopin, Danielle; Palazzo, Éric, *L'Europe de l'an mil*, Zodiaque, La Pierre-qui-Vire 2001.

Bango Torviso, I.G., *Arte prerrománico hispano. El arte de la España cristiana de los siglos VI al XI*, Espasa Calpe (Summa Artis, vol. VIII-II), Madrid 2001.

Recursos electrònics

Es recomana utilitzar els dels principals museus (Metropolitan, British Museum, Louvre).

Se'n proporcionaran d'específics al larg del curs.